

บทที่ 1

บทนำ

อ่าวไทยตอนในตั้งอยู่ในพื้นที่มรสุมเขตร้อน เป็นส่วนต่อเนื่องทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของทะเลจีนใต้เข้ามาในเขตไหล่ทวีป บริเวณตำแหน่งละติจูดที่ 12 30'-13 34' เหนือ และลองจิจูด 99 70'-101 00' ตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 370 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณร้อยละ 14 ของพื้นที่ชายฝั่งทั้งหมดของประเทศ อ่าวไทยตอนในมีลักษณะลักษณะเป็นอ่าวคล้ายรูปตัว ก คือ มีแผ่นดินล้อมรอบถึง 3 ด้าน มีอาณาเขตทางทิศตะวันตกตั้งแต่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เรื่อยมาจนกระทั่งถึงอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีทางทิศตะวันออก อ่าวไทยตอนในมีลักษณะเป็นอ่าวตื้น มีความลึกเฉลี่ยเพียง 15 เมตร การเคลื่อนที่ของกระแสน้ำในอ่าวได้รับอิทธิพลหลักจากกระแสน้ำขึ้นน้ำลง กระแสน้ำจึงมีความแรงไม่มากนัก อ่าวไทยตอนในเป็นอ่าวที่มีผลผลิตสูงเนื่องจากมีแม่น้ำสายหลัก 4 สายไหลลงสู่ทะเลในบริเวณนี้ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำบางปะกง นำตะกอนและสารประกอบแร่ธาตุที่มีประโยชน์จากแผ่นดินไหลลงสู่ทะเล

อ่าวไทยตอนในเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนบกและในทะเล เป็นบริเวณที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญของชาติ ดังนั้นกิจกรรมหลักเพื่อการพัฒนาประเทศในลักษณะต่างๆ จึงเกิดขึ้นในบริเวณชายฝั่งทั้ง 3 ด้านคือ ด้านตะวันตก ด้านเหนือ และด้านตะวันออกของอ่าวไทยรูปตัว ก นี้อย่างหนาแน่น อาทิ การขยายตัวของเมืองและการท่องเที่ยว การขนส่งและอุตสาหกรรม และการประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

อ่าวไทยตอนในฝั่งตะวันออกนับเป็นภาคที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง เนื่องจากมีปัจจัยพื้นฐานที่สมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทั้งทรัพยากรประมง ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสภาพภูมิประเทศที่หลากหลาย มีเหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหม่เพื่อกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมให้ไปตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) และฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ซึ่งตามแผนนี้ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายบริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยองให้เป็นพื้นที่ตั้งของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และพื้นที่

บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษ และเป็นท่าเรือน้ำลึกเพื่อการติดต่อกับต่างประเทศ

นอกจากเป็นพื้นที่เป้าหมายของนโยบายการพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศดังกล่าวแล้ว จังหวัดชลบุรีซึ่งตั้งอยู่บนชายฝั่งอ่าวไทยตอนในฝั่งตะวันออก ยังอยู่ในพื้นที่เป้าหมายในนโยบายการพัฒนาเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย จากความสำคัญดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ โครงข่ายการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ และสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อดึงดูดและรองรับการลงทุน ก่อให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมและการขยายตัวของชุมชนตลอดแนวชายฝั่ง เป็นเหตุให้เกิดการใช้พื้นที่และทรัพยากรชายฝั่งอย่างมาก และก่อให้เกิดของเสียขึ้นมากมาย ซึ่งบางส่วนได้ถูกระบายทิ้งสู่ทะเลทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทั้งในด้านคุณภาพน้ำ และระบบนิเวศชายฝั่ง นำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรในกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ เช่น กิจกรรมการประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง กับการขยายตัวของอุตสาหกรรมและชุมชน และ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล

ปัญหาความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรในกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้แสดงให้เห็นถึงนโยบายการใช้ทรัพยากรชายฝั่งแบบแยกส่วน ขาดการวางแผนการจัดการทรัพยากรชายฝั่งแบบบูรณาการ ซึ่งมีจะการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง และพิจารณาถึงผลกระทบระหว่างกิจกรรมการใช้ประโยชน์อย่างรอบด้าน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ และทรัพยากร และประเมินศักยภาพของการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการเพื่อการลดปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่ศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งแบบบูรณาการ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งของประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรชายฝั่งบริเวณฝั่งตะวันออกอ่าวไทยตอนใน
2. เพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ทรัพยากรชายฝั่ง และสภาพแวดล้อม กับความเหมาะสมด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการ และลดปัญหาจากการใช้พื้นที่และทรัพยากร

ขอบเขตการศึกษา

1. พื้นที่ศึกษาคือพื้นที่ชายฝั่งบริเวณฝั่งตะวันออกของอ่าวไทยตอนในซึ่งอยู่ในพื้นที่ 5 อำเภอในเขตจังหวัดชลบุรี คือ อ.เมือง อ.ศรีราชา อ.เกาะสีชัง อ.บางละมุง และ อ.สัตหีบ การศึกษาคั้งนี้กำหนดขอบเขตจากชายฝั่งทะเลเข้าไปประมาณ 8 กิโลเมตร จากฝั่งทะเล ซึ่งเป็นขอบเขตบนบกที่มีกิจกรรมสำคัญอันจะเกิดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง เช่น นิคมอุตสาหกรรม ท่าเทียบเรือ และชุมชนชายทะเล
2. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิประกอบด้วยข้อมูล 10 ประเภทได้แก่
 - 2.1 การขยายตัวของเมือง
 - 2.2 อุตสาหกรรม
 - 2.3 ระบบนิเวศชายฝั่ง
 - 2.4 การประมง
 - 2.5 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง
 - 2.6 ท่าเรือและเส้นทางเดินเรือ
 - 2.7 การท่องเที่ยว
 - 2.8 แหล่งโบราณคดีใต้น้ำ
 - 2.9 แหล่งมลพิษ
 - 2.10 เขตคุ้มครองพิเศษ
3. นำระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการจัดการข้อมูล

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. กองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม สำนักงานคณะกรรมการวิจัยวิจัยแห่งชาติ
2. กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
3. ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย และสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี และสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย
5. ฝั่งเมืองจังหวัดชลบุรี และกรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
6. ประมงอำเภอ ประมงจังหวัดชลบุรี และกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
7. เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลบ้านสวน เทศบาลอ่างศิลา เทศบาลอ่าวอุดม เทศบาลบางพระ เทศบาลตำบลแหลมฉบัง เทศบาลตำบลศรีราชา และเมืองพัทยา

8. ที่ว่าการอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอเกาะสีชัง อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ
9. หอการค้าจังหวัดชลบุรี และพาณิชย์จังหวัดชลบุรี
10. หอสมุดแห่งชาติจังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการนำระบบข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษากิจกรรมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่และทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่ศึกษา
2. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากกิจกรรมที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง อาทิ ทรัพยากรประมงต่อไป
3. เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งบริเวณอ่าวไทยตอนในให้ยั่งยืนต่อไป

ข้อจำกัดของการศึกษา

ในการศึกษานี้มีข้อจำกัดในการศึกษาวิจัยอยู่หลายประการคือ

1. เนื่องจากการศึกษาที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก จึงมีข้อจำกัดด้านข้อมูลที่สำคัญคือ ข้อมูลจากสถิติ เอกสารที่ได้จากหน่วยงานบางแห่งเป็นข้อมูลเก่ายังไม่ได้ปรับปรุงให้ทันสมัย ข้อมูลบางเรื่อง เช่น ข้อมูลด้านการประมงมีการเก็บข้อมูลต่างรูปแบบกันในแต่ละปี ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างหรือแนวโน้มของข้อมูลในแต่ละปีได้ ขณะเดียวกันข้อมูลบางเรื่องก็ไม่ได้มีการบันทึกรวบรวมไว้ และข้อมูลในเรื่องเดียวกันแต่มาจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกันมักจะไม่ตรงกัน เช่น ข้อมูลสถิติการประมงจากกรมประมง กับจากข้อมูลการตลาดของจังหวัด ผู้ทำการศึกษาก็ต้องเลือกจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นหลัก จึงอาจเกิดความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ได้
2. การสำรวจภาคสนามบางแห่งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่ทำให้ผลการสำรวจข้อมูลภาคสนามอาจครอบคลุมไม่ทั่วถึง เช่น พื้นที่หวงห้ามในเขตทหารของอำเภอสัตหีบ